

ÉRTESÍTŐ

a Budapesti Városvédő Egyesület lapja

2014. szeptember-október-november
XXXII. évfolyam, III. szám

Tisztelt Barátaink,

Ez a nyár sem volt eseménytelen - a városvédő, szépítő munkát, igyekezetet illetően sem. Sikerral zárult a Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) „*Fiatalok az épített és természeti környezetért*” címmel meghirdetett pályázatára érkezett munkák kiállítása a *Budapesti Történeti Múzeumban* – immár 22. alkalommal. A díjazott fiatalok városvédő építőtáborra idén Tapolcán és Monostorapátiban volt, ahol a közös munkában budapesti fiatalok is részt vettek.

A Szövetség *XXXIII. Országos Találkozójának és Szakmai Konferenciájának* házigazdája Mezőkövesd volt. A Budapesti Városvédő Egyesület több résztvevővel képviseltette magát, s a plenáris üléseken és szekciókban is aktívak voltunk. Az Országos Találkozó „ajánlásai”, melyek a szekciókban fogalmazódtak meg és a plenáris ülés fogadott el elolvashatóak a honlapon és a facebookon is.

A Szövetség idén is *Podmaniczky-díjjal* ismerte el az örökségünk megóvásában végzett munkát. A budapestiek közül az idén Lantos Antal, Nagy Gábor, Szmodits Júlia, Perczel Anna, Grünberger Tamás vehette át ezt a fontos „civil” elismerést (összesen 13 díjazott volt, róluk olvashatnak honlapunkon, illetve a szövetség honlapján: www.varosvedo.hu, www.hungarianostra.hu). Gratulálunk és köszönjük a munkájukat. Az egyesületünkben végzett helytörténeti munka eredményeképpen újabb kitűnő könyvek megjelenését sikerült elérnünk, támogatnunk.

A II. kerületi csoport munkájának eredménye a „*Veli bejtől a ferences mártírokig. Emléktáblák a II. kerületben,*” c. kötet, mely jó is, „kapós” is, sokakat érdekel. Bemutatására a Lukács Fürdőben került sor, ahol azok, akik eljöttek, bejárhatták a nevezetes fürdő régi és megújult, illetve újonnan kialakult részeit.

Templomtörténeti csoportunk újabb kötetének kiadásához is sikerült támogatást szerezni, s szeptemberben „hivatalosan” is bemutatjuk a Fabó Bea szerkesztette sorozat tizenharmadik kötetét, a *XI. kerület templomait* bemutató könyvet (lásd a meghívóknál).

Buza Péter „Budapest könyvek” sorozatának újabb kötete a „*Főurak a monarchia nagykávéházból*” az immár hagyományos módon, zenés árveréssel egybekötött bemutatására szeptember végén kerül sor (lásd a meghívóknál).

Folytak nyáron is a városvédő küzdelmek, s lesznek is még bőven okok az összefogott cselekvésre – s nem csak az önkormányzati választások miatt. A *Városliget beépítése*, a park közepére és a Rákosi-korban lebetonozott sávjába telepítendő múzeum-épületek kérdése folyamatosan napirenden van.

Új hír, hogy vannak, akik komolyan gondolják a magyar Reformkor, Budapest és – joggal - az egész ország jelképének is tekinthető *Széchenyi-Lánchíd* kiszélesítését, átépítését a kerékpárosok kedvéért.

Megkezdődött a nagy munka, mely - a Fővárossal kötött megállapodásunk szerint - a tavaly sikerrel zárult akciónk utáni újabb közös vállalkásunk: 150 budapesti védett ház „ellenőrzése”, bejárása, fontosabb adatainak begyűjtése, lefotografálása, s ezzel a mai helyzetük dokumentálása.

Idősebb „törzstagok” emlékezetében még nyilván ott van, hogy ilyen munkával kezdődött „egymásra találásunk” 1981-ben az Andrassy (akkor még átmenetileg Népköztársaság) úton, s így született meg aztán abból a lelkes társaságból 1983-ra a Budapesti Városvédő (akkor még átmenetileg: Városszépítő) Egyesület...

Kérem, jelentkezzen mindenki, akinek még van kedve vállalni ebből az újabb szép és izgalmas feladatból, ami ráadásul hasznos is, hiszen, ahogy Széchenyi István fogalmazott:

„ *Környezetünk és körülményeink helyes megismerése minden javulás és javítás legfontosabb alapja.* ”

Ráday Mihály

Betekintés a 100 éve elhunyt Lechner Ödön munkásságába

A mostani esztendőben két neves magyar építészre emlékezünk, Ybl Miklós (1814-1891) születésének kétszázadik évfordulója mellett, Lechner Ödön (1845-1914) halának a századik évfordulója is lehetőséget biztosít, hogy az Ő egyedülálló művészetét egyre jobban meg tudjuk ismerni.

Az Értesítő őszi számába Lechner Ödön munkásságának korai szakaszába nyerhetünk betekintést, míg a téli hónapokra megjelenő újságban majd a lechneri-életmű fő épületeit kívánjuk az olvasók bemutatni.

Lechner Ödön 1845-ben született Pesten. Az 1911-ben megjelent „Önéletrajzi Vázlat” című művében összefoglalta családjának történetét. A róla szóló megemlékezésünk elején az Ő írásból idézünk pár gondolatot: „Az apám előkelő városi hivatalnok volt; ez volt tudniillik az egyedüli foglalkozás egy valamirevaló polgár számára. A nagyatyám a városi szépművészeti bizottság alelnöke (elnöke a nádor volt), a s az építési engedélyeket az ő aláírásával adták ki.

Később az atyám örökösödés útján egy téglagyár birtokába jutott, úgyhogy azután majdnem kizárólag annak igazgatásával foglalkozott. Ebben a gyárban már kora ifjúságomban megtanultam bánni az agyaggal, s megszerettem a kerámia különböző technikáit. Mert a gyárban nem csupán közönséges téglákat gyártottak, hanem finomabb kerámiákat is, többek közt a bécsi Ferstel építész által tervezett budapesti zsinagóga összes terrakotta és mázas majolika munkáit is. Középiskoláimat s az egyetemet Budapesten végeztem, s aztán Berlinbe mentem, ahol három évet töltöttem el a Schinkel-akadémián. ...Az akadémiából természetesen mint a „klasszikus” iskola híve kerültem ki, s tanulmányaim betetőzésére még egy éven át betetőzésére még egy éven át beutaztam Olaszországot.”

Lechner Ödön huszonhárom éves korában nősült meg. Az önéletrajzban említett itáliai utat ifjú feleségével együtt tette meg. A magyar fővárosban az 1870-es évek elején megtelepedve Pártos Gyula építésszel nyitott közös tervezőirodát. Az egyik első megvalósult épülete az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc egykori honvédjeinek menháza (idősek otthona) volt. A Soroksári úton 1871-ben felépült menház a magyar historizmus értékes alkotása lett, amely a II. világháború során, 1945-ben bombatalálat következtében megsemmisült. Ezt a házat több neoreneszánsz stílusú épület követte, amelyek közül kiemelkedik a Veres Pálné utcában álló bérház, amely Kecskemét város megrendelésére készült. Ez az első Lechner-alkotás, amelyen a magyar történelemből és a megrendelő város, Kecskemét múltjából fontosnak ítélt kiemelkedő személyeket egész alakos szobrokban jelenít meg. A sarokrízalitoknál kialakított szoborfülkékben a következő alakokat figyelhetjük meg:

1. A honfoglaló hétvezér (Árpád, Leél, Ond, Töhötöm, Örs, Szabolcs, Huba)
2. Kecskemét város egykori, földbirtokosai: Hunyadi János, Mátyás király, I. Rákóczi György, gróf. Koháry István
3. A harmadik csoportot, a magyar irodalmat, egyetlen egy személy, Katona József, a Bánk írójának szobra képviseli. A fülkeszobrokat a Kőbányán alkotó Marchenke Vilmos készítette.

Szintén az 1870-es évek első felének alkotásai közé tartozik több, a főváros V. kerületében álló épület.

Apósa, Primayer János számára készült a Sas utca 9. számú ház, és a Szent István tér 3. szám alatti bérház. A számos megrendelés örömét egy családi tragédia, feleségének Primayer Irmának 1874-ben bekövetkezett halála árnyékolta be. Elhunyt kedvesének a síremlékét neoreneszánsz stílusban maga tervezte. Az 1880-as évek elejétől az akkori Magyarország déli részén kap Pártos Gyulával közösen működtetett műhely egyre több megrendelést, amelyek között az első az 1882 és 1883 között épült neobarokk stílusú szegedi városháza volt.

Az első, a budapesti városképet is meghatározó munkája a MÁV Nyugdíjintézetének monumentális székháza az Andrassy úton. Az Operaházzal szemközti telken 1883-1884 között épült palota a francia reneszánsz kastélyok világát idézi (idézte). Sajnos ez az épület több mint egy évtizede a szakszerű felújítás hiányában folyamatosan pusztul, pedig ez előtt itt működött a Drechler Kávéház, és a XX. század második felében az Állami Balettintézet. Ezt a fővárosi épületet, egy újabb alföldi megrendelés követte, a kecskeméti Rudolf Lovassági Laktanya 1887-ben. A Lechner-Pártos építéssz páros művészetében a pécsi városháza pályaterve érdemel figyelmet, amelyen elsőként kívánták alkalmazni a pécsi Zsolnay-gyár termékeit. Ezt a tervezést a korabeli újság, a Fünfkirchen Zeitung ezzel a szavakkal illette: "Örüljünk, hogy végre Zsolnaynak, a kiváló majolikagyárosnak is alkalma lesz művészetét saját szülővárosa egyik monumentális épületén bemutatni." A pécsi városháza felépítése sokáig húzódott, amelyet 1903-ban Láng Adolf tervei alapján készítettek el.

A Thonet-ház az első megvalósult épület, amelynek burkolására az építész, Lechner Ödön először alkalmazott nagy falfelületen Zsolnay gyártmányú kerámiát, a Thonet-ház volt, amely a pesti Belváros szívében, a Váci utcában 1888 – 1890 között készült el. A megbízást, amely mind Lechner Ödön, mind a Zsolnay-gyár szempontjából nagy jelentőségű volt, Thonet Jakab és társa, egy Bécsben működő bútorgyár magyarországi képviselője adta. Ebben az időszakban kezdődött Lechner Ödön és Zsolnay Vilmos szoros barátsága. Bár az épület magán viseli a historizmus stílusjegyeit, bizonyos építészeti megoldásai olyan újdonságokat tartalmaznak, amelyek egy új építészeti anyaghasználat és formanyelv megszületését vetítik előre. A ház vasvázás tartószerkezetének alkalmazása nemcsak Magyarországon, hanem még Amerikában is ritkaságszámba ment a maga korában. Az épület két alsó szintje – ahol üzletek találhatóak – fémlemezből borított, viszont a felső három szintnek teljesen összefüggő kerámiaburkolata van.

- folytatás a következő számban -

Millisits Máté alelnök

PROGRAMAJÁNLÓ

EPRESKERTI ESTÉK

**A Budapesti Városvédő Egyesület és a Magyar Képzőművészeti Egyetem
2014. szeptember 19-én 18:00-kor tartja rendezvényét az Epreskertben (megközelíthető az
Egyetem Kmetty utca 26. szám alatti kapujától)**

Program: Tasnádi Éva művész tűzzománc képeiből nyílik kiállítás „Örök Kálvária” címmel.
Tasnádi Éva „villanások erejére teljesen saját látószögéből látja a mitikus jeleneteket, és ezt a víziót igyekszik saját mai problémáimra vetítve megjeleníteni. Témái az élethelyzetek, hangulatok, történetek leképezése, gyakran a biblia örök érvényű tanmeséibe ágyazva. ”

Kocsis Csaba (kobza) és Nemcsics Kinga (ének) Mária énekeket adnak elő. Előadásuk címe: „Idvezlégý Istennek Szent Anyja...!”
Szeretettel várunk minden érdeklődőt!

MEGHÍVÓ

Kulturális Örökség Napjai program a Terézvárosban

Paulay Ede utca Ráday Mihály szemével

találkozó helyszíne: Paulay Ede utca 1. számú épület előtt

séta indulás ideje: 2014. szeptember 21. vasárnap 10 óra

séta időtartama: 2 óra

séta leírása: Az Andrássy úttal párhuzamosan meghúzódó Paulay Ede utca rengeteg érdekes épületet, történetet, különböző építészeti korok lenyomatait őrzi. A séta érintené többek között az Andrássy út 9.

műemléki épület találkozását a modern építészettel, az Új Színház mozgalmas világát és az egyre romosodó szomszéd épületeket, a csillagos házakat, Nagy Lajos: Pincenaplójának helyszínét, s a Párizsi Nagyáruház teraszáról való lenyűgöző kilátást.

korlátozások, különleges feltételek: Séta regisztrációhoz kötött, jelentkezni a bagi.borbala@terezvaros.hu címen lehet, a tárgy mezőbe, kérjük, írja be "Paulay". Maximális létszám: 50 fő.

MEGHÍVÓ

ZSIDÓ ÉPÍTÉSZEK ÉS KÉPZŐMŰVÉSZEK HETE ZUGLÓBAN

Szeptember 01. hétfő 17.00 óra – Megnyitó ünnepség Pódiumbeszélgetés zuglói zsidó képzőművészekről

Szeptember 03. szerda 16.00 óra – A Lajta épületek titkai – helytörténeti séta

Szeptember 07. vasárnap 16.00 óra – Pódium beszélgetés zuglói zsidó építészekről

Az előadások helyszíne és a séta indulási helye a Lipták Villa (1146 Bp., Hermina út 3.)

A beszélgetéseket és a sétát Millisits Máté művelődéstörténész, művészettörténész vezeti

A programok látogatása ingyenes!

MEGHÍVÓ

KATOLIKUS ÉPÍTÉSZEK ÉS KÉPZŐMŰVÉSZEK HETE ZUGLÓBAN

szeptember 22-28-ig

Szeptember 22. hétfő – Kiállítás ismertető **17.00 óra** – Racibórz katolikus templomai (fotókiállítás)+A II. János Pál pápáról készített képzőművészeti alkotások kamara tárlata. A kiállítást bemutatja: Millisits Máté a Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely vezetője. Helyszín: Lipták Villa (1146 Bp., Hermina út 3.)

szeptember 26. péntek 19.00 óra – Petrovác Gyula a zuglói templomépítő Előadó: Millisits Máté művészettörténész. Helyszín: Regnum Marianum templom (1141 Bp., Zoborhegy tér 18.)

Szeptember 27. szombat 8.00 óra – Regnumtól Regnumig – kerékpáros helytörténeti túra

Útvonal: Dvorzsák sétány – Olof Palme sétány – Stefánia út – Mogyoródi út – Cinkotai út – Zoborhegy tér

9.30 óra – Személyes emlékek és fényképek a régi Regnum Marianum templomról – dr. Hajnal György kanonok plébános előadása

10.00 10.30 óra – Zsolnay épületkerámiával díszített szakrális épületek – előadó: Millisits Máté művészettörténész

15.00 óra – Kerékpáros túra Lechner Ödön emlékére (Földtani Múzeum Szent László templom)

Találkozás: az Országos Földtani Múzeum épülete előtt (1143 Bp., Stefánia út 14.)

Regisztráció szükséges: mmate.liptak@gmail.com A túrán a részvétel saját felelősségre történik! Az új nagy részét a közlekedési szabályokbetartásával kerékpár úton tesszük meg. A programok látogatása ingyenes!

MEGHÍVÓ

Az Ars Sacra Fesztivál keretén belül bemutatásra kerül a Budapest templomai. Újbuda. XI. kerület című könyv. Időpontja: 2014. szeptember 26. 17:00

Helyszín: Magyar Szentek Plébániatemploma (1111, Magyar Tudósok körútja 1.)

A XI. kerület 36 rendkívül érdekes és értékes templomának ismertetését tartalmazó Budapest templomai. Újbuda. XI. kerület című könyvet Fabó Beáta és Horváth Edina mutatja be. Egyúttal az építészeti és művészeti értékekben gazdag templom is bemutatásra kerül Török Ferenc Kossuth-díjas építész vezetésével. Minden érdeklődőt szeretettel vár a Budapesti Városvédő Egyesület Templomtörténeti csoportja!

BUDAPEST könyvek
Nagy Budapest Törzsasztal

FŐURAK

a Monarchia Nagykávéházból

könyvbemutató

az Alexandra könyvárúház kávézójában

(Budapest VII., Károly körút 3/c)

2014. szeptember 26-án

pénteken délután öt órától

Az elő-, alá- és utómuzsikát

GREGO (Földvári Gergely) zongorázza,

báró Wallburg Ernő – a „főúr” – kalandos életéről

HIRTLING István színművész olvas fel részleteket

Licitre bocsátjuk a Nagy Budapest Törzsasztal tagjai (és Wallburg Ernő) aláírásával a kötet húsz számozott példányát

Az árverést **Ráday Mihály** vezeti

A kötet főszereplői: Skublics Laura, Zala szülötte; József nádor egyik unokaöccse, Habsburg Ernő főherceg, aki őt máig titkok övezte körülmények között feleségül vette és négy gyermekük közül a legidősebb fiú, báró Wallburg Ernő, a pesti New York kávéház első aranykorának elhíresült fizetőpincére: az első „főúr”. Foglalkozásának így és akkor született új neve kitorolhatatlanul beépült a magyar nyelv élő szövetébe, viselőjének emléke pedig Budapest művelődéstörténetébe.

Ő volt az, aki természetes (vagy törvényes?) atyja halálának évétől, 1899-től egészen 1914-ig változatos eszközökkel próbálta elfogadtatni az Udvarral magas származását, és persze elismertetni, hogy jogosult Ernő tekintélyes vagyona örökösének tekinteni magát és családját.

A kalandos magánélet fordulataival bemutatott köztörténelem kitüntetett helyszínei között ott találjuk a Monarchia számos települését, amelyek a história színpadaként szolgálnak, a korabeli közönség fellépésével.

Közben megismerjük Magyarországot, a város és a főváros társadalmának a legkülönbözőbb csoportokhoz tartozó figuráit, reprezentatív személyiségeket és egyszerűnek mondott, de sohasem egyszerű közembereket – vonásaikat, szokásaikat, útjukat, mondhatni életközélemből. Szerencsésen vagy a balvégzettől sújtva éltek, sőt leszármazottaik révén élnek napjainkban is a maguk családtörténetét, a mindnyájunk fölé tornyosuló nagytörténelem – s egy százéves szenzáció – fényében és árnyékában.

A kötetet a Nemzeti Kulturális Alap, a HPK-1990 és Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Millecentenáriumi Közalapítványa támogatásával kiadja a Budapesti Városvédő Egyesület és a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum.

SVÁBHEGYI SZÜRET!
OKTÓBER 3-án 14 órától
a Jókai-kertben (XII., Költő utca 21.)

Immár negyedszer, a budapesti Kadarka Kör – Hegyvidék Önkormányzatával, a Svábhegyi Hagyományőrzők Egyesületével, a Duna-Ipoly Nemzeti Parkkal, a Budapesti Városvédő Egyesülettel, a Kadarka Szalonnal, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeummal, a Petőfi Irodalmi Múzeummal közös szervezésben.

A 14.15-kor kezdődő **műsor** főszereplője a már most itt s először a Karadkáink Kertjében termett szőlő, annak felhordása, taposása (gyerekek is bekapcsolódhatnak) Laborfalvi Róza (Saly Noémi) és Jókai Mór (Tóth Yózi) irányítása mellett. Fellépnek hagyományőrző folklórműsorukkal a Tamási Áron Általános és Kéttannyelvű Gimnázium diákjai, a zsámbéki Lochberg Táncsoport és a Budakeszi Hagyományőrző Kör Férfi Dalárdája.

15.15-kor kezdődik a Szüreti Mulatság. Vendégeink a kóstolójegy megvásárlásával jogot szereznek, hogy megízlelhessék a tavaly itt taposott Budai Vörös borát, a Somlai Pincészet borait, az idei termés frissen préselt mustját – emlékpohár jár a jegyhez – , fogyaszthatnak borkorcsolyának a lilahagymás zsíroskenyérből is. Szórakoztatásunkról a FOLT együttes zenészei, a Lochberg táncosai, Tauner Tibor óbudai nótafa és barátai, s a tangóharmonikás Lukácsi Balázs gondoskodnak. Ne késsenek! Félhatkor berekesztjük újraszülető budai borunk ünnepét.

MEGHÍVÓ

Zenés vetítéses ingyenes előadás a Józsefvárosi Galériában / József krt. 70/ minden hónap első keddjén 15 órától!

Előadások: szeptember 9. Mexikó varázsa
október 7. Kína fővárosainak titkai
november 4. Izrael, az Ószövetség helyszíne, a képzőművészetben és a zenében
december 2. A Szentföld, az Újszövetség a képzőművészet és a zenében

Minden érdeklődőt szeretettel vár az előadó, Kiss Imre Károly. Tel.: 06 20 949 4430

CSOPRTÜLÉSEK, PROGRAMOK

Az egyesületi programok nyilvánosak és a belépés díjtalan!

Fotós csoport: minden hónap harmadik keddjén 16:00 tartja szokásos összejövetelét az egyesület székhelyén – szeptember 9-én, október 21-én.

Panteon csoport: folytatják az adatgyűjtést és a fotódokumentációs munkát

Közlekedési csoport: minden szerdán 17 órától az Egyesület székhelyén.

Környezetvédelmi csoport:

2014. szeptember 13. 17 óra A Környezetvédelmi csoport meghívja a Városvédő Egyesület minden érdeklődőjét a VI-VII-XIII-XIV kerület lakói számára szervezett lakossági fórumra. Helyszín: Bányász Szakszervezeti Székház Bp. Városligeti fasor 46-48.

2014. október 4. 15 órától Hová épülnek a múzeumok? címmel sétát szervezünk a Városligetben Találkozó a Homokóránál.

Templomtörténeti csoport: programjaikkal kapcsolatban kérjük figyeljék egyesületünk honlapját!
www.varosvedo.hu

Csendvédelmi Bizottság:

A Városligetben tervezett fejlesztésekkel, építkezésekkel, annak környezetvédelmi és zajvédelmi problémájával foglalkoznak. Munkájukhoz, ajánlásaikhoz várják az egyesület érdeklődő tagjait.

Várostarténeti és Ipartörténeti csoport:

ZUGLÓI SZOBRÁSZ GÉNIUSZOK ELŐADÁSSOROZAT I.-BVE Szobortörténeti Csoportjának és a BVE Város- és ipartörténeti Csoportjának a Cserepesházzal közös programja

Időpont: **Szeptember 19. (péntek) 17.30 óra** – Anonymustól a „Kő kedvesig” Ligeti Miklós (1871--1944) életművének bemutatása. Előadó: Millisits Máté. Helyszín: Cserepesház – 1144 Bp., Vezér u.28/b.

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NAPJAI 2014.

Időpont: **szeptember 20. szombat 14.00 óra** – „Herminamező rejtett értékei” –helytörténeti séta

Találkozó a Bethesda Gyermekkórház bejáratánál (1146 Bp., Bethesda u. 3.)

Emlékezés a „Nagy háborúra” előadások a Lipták Villában (1146 Bp., Hermina út 3.)

16.00 17.00 óra A Lipták-gyár az első világháború idején

15.00 15.30 óra Bosnyák téri templomok régi és új szakrális emlékei

15.30 16.00 óra Zugló az első világháború korában

szeptember 21. vasárnap Vetített képes előadások a felújított Bosnyák téren **15.30 16.30 óra** Másfél évezred különleges harangjai. Előadó és a séta vezetője: Millisits Máté művészettörténész, művelődéstörténész, A programok látogatása ingyenes, de regisztrációt igényel.

oroksegnapokzuglo2014@gmail.com; T.: 06/13632656

KITEKINTŐ Időpont: **Szeptember 28. 14.00 óra** – „Séta a barokk kori Budán” Találkozás a Mátyás templom előtt, Szent István lovasszobránál. Séta ideje: 90 perc

16.00 óra – „Egy zseniális család: Zsolnay” című kiállítás megtekintése Millisits Máté társrendező vezetésével (90 perc). Találkozás a Budai Várnegyed egykori honvéd főparancsnoksági épülete előtt (Dísz tér 17.) A szakvezetés díjtalan, a belépőjegyet egyénileg szükséges megvásárolni.

I. kerületi városvédő csoport: csoportüléseiket minden hónap 3. szerdáján tartják 13 órakor a Budavári Művelődési Házban (BEM6)

MINDEN ÉRDEKLŐDŐT ÖRÖMMEL FOGADUNK!

II. kerületi városvédő csoport: programjaikkal kapcsolatban kérjük figyeljék egyesületünk honlapját!
www.varosvedo.hu

Terézvárosi csoport: Helytörténeti klub

Minden hónap második keddjén a pinceklubban egy-egy kiválasztott témához kapcsolódó vetítéssel, beszélgetéssel várjuk nemcsak a lokálpatrióta terézvárosiakat. Célul tűzzük ki a hagyományok, az értékek megőrzése mellett az új hagyományok megteremtését is. Összejöveleinkről az irodalom és a zene sem marad el. **2014. szeptember 9., kedd 17 óra Mesélő házak: Zeneakadémia** (zenés-képes-irodalmi klubdélután) Csaknem egy esztendeje, hogy újra megnyitotta kapuit a zene terézvárosi palotája. A felújítás során a régi színek és formák új életre keltek. A vetítettképes előadáson azonban nemcsak az épületről, hanem a zeneoktatás történetéről, a híres személyiségekről is megemlékezünk.

Klubvezető: **Roszinszky Bella**, Podmaniczky-díjas városvédő. Klubkártya nélkül a belépődíj: 200.-Ft
Információ: 06-1/690-0995

Keresztül-kasul Terézvároson – helytörténeti séták **Roszinszky Bella** Podmaniczky-díjas városvédővel
2014. szeptember 13., szombat 10 óra A Délibáb utca

Szokásunkhoz híven meg-megállunk a házak előtt, útközben betérünk egy-egy helyre, hogy az érdekes látnivalókat közelebről is megismerjük. **Találkozás: a földalatti Bajza utcai feljárójánál.** A részvétel díjtalan! Információ: 06-1/690-0995

2014. október 14., kedd 17 óra Mesélő házak: Hunyadi téri csarnok (zenés-képes-irodalmi klubdélután) Sokunk kedvenc bevásárlóhelye a Hunyadi téri csarnok. A város egyik legrégebbi piaca évek óta várja a megújulást. Bemutatjuk, hogy milyen volt a kezdetektől napjainkig, és mi várható a közeljövőben. Klubvezető: **Roszinszky Bella**, Podmaniczky-díjas városvédő. Klubkártya nélkül a belépődíj: 200.-Ft Információ: 06-1/690-0995

Keresztül-kasul Terézvároson – helytörténeti séták **Roszinszky Bella** Podmaniczky-díjas városvédővel
2014. október 11., szombat 10 óra A Szófia utca – a Terézvárosi Búcsú kapcsolódó programja Szokásunkhoz híven meg-megállunk a házak előtt, útközben betérünk egy-egy helyre, hogy az érdekes látnivalókat közelebről is megismerjük. **Találkozás: a Szófia utca - Eötvös utca sarkán**, az önkormányzat épületénél. A részvétel díjtalan! Információ: 06-1/690-0995

Józsefvárosi csoport:

2014. szeptember 21-én vasárnap, a KÖN hétvége második napján a **Martsa Műterem és Művészkerthben** délelőtt **9.30-tól este 19.30-ig** várják a látogatókat. Idén a Holokauszt emlékév, valamint Ybl Miklós munkássága adja a KÖN napok tematikáját. A hajdani kőfaragó műtermekben számos Ybl épülethez készültek faragványok, s a később itt dolgozó művészek közül többen életükkel és alkotásaikkal több szalon kapcsolódnak a holokauszthoz. A műterem múltjával, valamint az itt alkotók életével vetített képes előadásokon ismerkedhetnek meg az ide látogatók. **Az előadások kezdési ideje: 10 h, 12.30 h; 14 h; 16.30 h, és 18.30 h. Hosszuk körülbelül 45-60 perc.** Előadó Martsa Piroska szobrászrestaurátor művész. Az előadások a szobrászműteremben, műtermi körülmények között zajlanak. Kapucsengő: „Martsa-szobrász” A műtermekben berendezett állandó kiállításon a Martsa művészcsalád hagyatékát, valamint a jelenleg itt alkotó művészek alkotásait is megtekinthetik. Az alkalomra berendezett „műterem-shop”-ban a művészek által készített, a műteremhez, illetve a KÖN naphoz kapcsolódó apró emléktárgyakat: kerámia hűtőmagneseket, kitzűzőket, kisplasztikákat, festményeket, képeslapokat, kiadványokat vásárolhatnak.

XIII. kerületi csoport:

2014. szeptember 16. 10 óra: A Bálna épületének a megtekintése. Vezeti: Seressné Döller Márta . Gyülekezés: a Budapest XIII. kerületi CIVILEK HÁZÁBAN. (Budapest, XIII. Váci út 50.)

2014. október 21. 10 óra: A Deák téri Földalatti Vasúti Múzeum megtekintése. Vezeti: Seressné Döller Márta . Gyülekezés a Budapest XIII. kerületi CIVILEK HÁZÁBAN. (Budapest, XIII. Váci út 50.)

2014. november 18. 10 óra: Templomok, tornyok, harangok a XIII. kerületben. Előadó: Millisits Máté művészettörténész. Helyszín: Budapest XIII. Váci út 50. CIVILEK HÁZA.

XV. ker. csoport / MÁV Telep Baráti Köre KHE/ :

2014. szeptember 16-22. Mobilitási héten diákprogramok az iskolákkal előre egyeztetett időpontokban. Környezetvédelmi foglalkozások, kertlátogatások.

Szeptember 20. és 21. szombaton és vasárnap 15-18 óráig a Kulturális Örökségnapok keretében lebonyolításra kerülő MÁV telepi Ósrákosi református templom - MÁV Telep - Széchenyi Lakótelep séta. **Találkozó helye:** MÁV telepi Ósrákosi református templom (1155. Bp. Széchenyi út 18. 5-ös busz Opál utcai megálló) A templom aulájában filmvetítés és a "Magyar Hungarikumok" kiállítás megtekintése, ezt követően kb. két órás séta a MÁV Telepen és a Széchenyi Lakótelepen vezetéssel. Október, november hónapokban folyamatosan környezetvédelmi és művészettörténeti diákprogramok az iskolákkal előre egyeztetett időpontokban, a rendezvények helyszínei is az iskolákkal előre egyeztetve kerülnek kiválasztásra.

Pesterzsébeti Városvédő Csoport:

2014. szeptember 30. (kedd), 17 óra Az előadás címe: A Suda család településünk érdekében Előadó: Ettvel Zoltán a Budapesti Városvédő Egyesület küldötte. Helyszín: Csili Művelődési Központ Vízvári László Terem („B” épület) Októberben és novemberben nem tartanak összejövetelt.

Promontor-Tétény munkacsoport:

Szeptember hónapban külön összejevetelt nem tartunk! **Október 20-án (hétfő) és november 17-én (hétfő) 17 órától találkozunk a Klauzál Gábor Művelődési Házban.**

2014. szeptember 20-án (szombat) a „*Kulturális Örökség Napja 2014*” keretében, a budafoki Péter Pál Utca és Környéke Polgári Kör ismét várja vendégeit! Két helytörténeti séta indul 10.00 és 14.00 órakor a Savoyai Jenő téri Hősi emlékműtől, vezeti Garbóci László és Bartos Mihály. A nap folyamán az érdeklődők bepillanthatnak több Péter Pál utcai magáningatlanba, ahol a vendégváró házigazdák vezetésével megismerkedhetnek a házak és a hozzájuk tartozó pincék történetével, egykori lakóinak életével. Ezen a napon a Seybold-Garab pincében a megfáradt vándorok jóféle ételhez és italhoz is juthatnak, miközben megcsodálhatják az 1895-ben készült, Zsolnay pyrogránittal díszített, jénai üvegtéglával bélelt óriási cementhordót is. Az sem lesz véletlen, ha a látogatók közben itt-ott fiatal képző- és iparművészekkel találkoznak, esetleg képzőművészeti kiállítást tekinthetnek meg. A Péter Pál utca polgárai ezen a napon is szeretettel várnak minden érdeklődőt!

2014. november 5-én (szerda) 17 órakor a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budafoki Könyvtárában – az első világháború kezdetének centenáriuma alkalmából – kiállítás nyílik gróf Hugonnay Vilma, az első magyar orvosnő és katonarvos, valamint a világháborúban szolgálatot teljesítő önkéntes ápolónők emlékére. A kiállítás Bartos Mihály magángyűjteményének anyagából készült válogatás.

Soroksári Grassalkovich Kör: Üléseink időpontja: 2014. augusztus 28, szeptember 11. és szeptember 25., október 9. és október 30., november 13. és november 27. minden alkalommal 17 órakor a Közösségi Házban (Bp., XXIII. kerület, Grassalkovich út 154.)

Rákoshalmi Bartók Zeneház (XVII. kerület, Budapest – Rákoshalm, Hunyadi u. 50.)

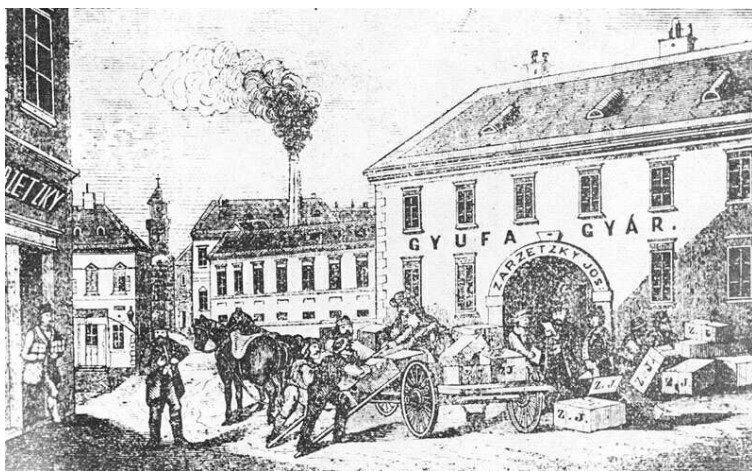
Programjaik a www.bartokzenehaz.hu honlapon olvashatók.

***

TAGTÁRSAINK ÍRJÁK

Jeles évfordulók

2014 őszén **Ipartörténeti sétát vezetnek a Kulturális Örökségnapon.** Ennek során a Gyár utca és környékén lévő 19. századi főleg gépgyárosok, de más szakmában is dolgozó iparosokról emlékeznek meg.

A Terézváros a Belvároson kívül a legsűrűbben lakott városrészünk volt. 1869-ben 74 ezer, 1880-ban már 110 ezer fő lakja. A régi Váci országút és a hajdani Kerepesi út között terült el. Csak 1882-ben választják le egy részét, ami az Erzsébetváros nevet kapja. A **Gyár utca nagy terjedelemben húzódott egykor Terézváros szélén.** A 19. sz. elején, Pesten is elindult az iparosodás. **A mai Jókai u. az 1780-as évektől már Gyár utca néven ismeretes.** Az indóháztól a Király utcáig sora épültek meg a hazai iparosok műhelyei, hogy termékeikkel kiszolgálják a

kor emberét. A FKT 1874-ben a nevet megerősítette.

100 év történetével ismerkedhetünk meg az I. világháborúig. 1816-ban Bernhardt Antal Carolina nevű hajója már jár a Dunán. 1835-ben átadják az óbudai hajógyárat és kikötőt, és 1841-ben Széchenyi kezdeményezésére működik az első pesti hengermalom is. 1844-ben megalakul a Védegylet. **Induljunk el a Nyugati pályaudvartól.** A régi indóházból **1846. júl. 15-én Vácra ment az első vonat.** Ezt W. Sprenger tervezte. A ma látható pályaudvar **1874-76 között épült meg.** A vasszerkezetű csarnokot Teofil Seyrig, a pályaudvar épületét August de Serres, Eiffel bécsi irodájának mérnökei tervezték. Minden alvállalkozója magyar szakember volt. (Ganz, Schlick, Jungfer, Róth M., Árkay S. Gregersen G. és mások). Itt emlékezek meg **Ganz Ábrahámról, aki 200 éve Svájcban született. 1844-ben már Budán önálló öntödét állított fel.** A kéregöntésű vasúti kerék feltalálásával a „magyar elsők” közt szerepel. Megtekintjük a volt Légrády nyomda felújított épületét, „Eiffel-palota” néven. Korb és Giergl építészpáros 1893-as épülete, aminek belső perzsa motívumos, öntöttvas oszlopos udvara (legyártója Schlick Rt.) szemet gyönyörködtet. **Schlick Ignác vasöntödéje 1862-ben a Gyár u. 41-42 alatt épült fel.** Később szerkezetváltás miatt a Külső Váci útra költöztek. Ők gyártották le az új épületszerkezetekhez szükséges tartó oszlopokat, különleges gépszerkezeteket, számtalan vasúti és közúti hidat (csavarozással), a Vízművek csővezetékeit, szivattyúkat, és csaknem 1500 villamos- és vasúti tartálykocsit. Öntödéjükben köztéri és beltéri szobrok készültek (Ybl, Deák stb.). Legyártották a Bazilika, az Országház és az Ipartörténeti Múzeum kupoláit. **1912-ben a Nicolson Fülöp gépgyártó Rt-vel egyesültek. Ettől kezdve hajókat is vízre bocsájtottak az Újpesti öbölben. Franz von Wertheim 200 éve született Németországban,** neki a Három Bárány utcában volt a páncélszekrény és lift raktára. **Láng László** Pozsonyból jött **kiváló gépésznünk,** a malomipart szolgálta termékeivel. **Gschwind Mihály** alapította az első **szeszgyárat** hazánkban. Háza neki is a Bárány utcában volt. (A mai Podmaniczky utcának a Körúttól a Belváros felé tartó szakaszát nevezték így.) **Kühne Ede gépgyáros** a hazai mezőgazdaságigép-gyártás megteremtője. Gyára, Mosonban, de a legnagyobb lerakata a Váci körúton volt. A **Zarzetzky József-féle gyufagyár** pedig a terézvárosi Három bárány utcában „már 1837-től folyvást működésben volt”, írta a Vasárnapi Újság 1863-ban. Helyén **Svadló Ferenc** bérháza áll, aki a **kor egyik legnagyobb lakatosüzemével** rendelkezett. A Hofher-Schranz a régi Schlick műhelyt vásárolta meg, mellette a **Clayton és társa** gyártotta a kaszáló- és **cséplőgépeket.** A Kürt utcában a **Valero testvérek indították el selyemgyárukat még a 18. sz. végén,** az 1840-es években a mai Falk/Honvéd utcába költöztek. Gyárukat Hild József tervezte klasszicista stílusban, ma védett épület. Az **Árok utca/Csengery utcai** részén állt **Oetl Antal ércöntő üzeme.** Öntvényeket, rácsokat, gázlámpaoszlopokat, pavilonokat stb. gyártottak. A **Liszt Ferenc tér 11. alatti (egykor a Gyár u-ban volt) Pozdech József harangtartó** öntöttvas-jármű üzeme. A **korabeli téglagyárak** adták az 1838-as árvíz utáni újjáépítéshez a téglát (**Misbach, Drasche**). Ekkoriban épültek meg a közintézmények, amelyekhez szintén nagy mennyiségre volt szükség. **Thék Endre a hazai bútorgyártás megteremtője.** Gyönyörű berendezéseit a Zeneakadémián, az Operaháznál, Országházban is megtekinthetjük. **Wünsch Róbert cement technikus pedig a Millenniumi Földalatti alagútját** építette meg, **a tartóoszlopokat, kocsikat pedig a Schlick Rt.** Néhány építőmester nevét is megemlítem: Havel Lipót, Pucher József, Kauser család, id. Bobula János, Diescher család, Weschsellmann Ignác és mások. Ők számtalan más, a város fejlődésében fontos szakembert is foglalkoztattak. **A gyors gazdasági felemelkedést** (a 9. helyről a 16. helyre kerültünk az európai fővárosok között) csak **az I. világháború szakította meg.** A főváros létszáma már a századforduló után elérte az egy milliót.) **Gelléri Mór** (1854-1915) korának kiemelkedő **gazdasági szakírója szerint a hazai ipar korai megteremtői, a ”magyar elsők” voltak.** (Az ipartörténeti anyag hosszabb változata a Honlapunkon olvasható.) **A séta 2014. szeptember 20-án, szombaton 10 órakor indul. Találkozás a Nyugati tér órája körül.** Az időtartam kb. 3 óra. **A Zeneakadémiával fejezzük be.** Végigmegyünk a Jókai utcán –kitérés a Podmaniczky utcába- majd a Jókai- és Liszt Ferenc téren folytatjuk. Áthaladunk az Andrássy úton, kitekintünk a Teréz körútra, ezek megépítésének története sem marad el. Minden érdeklődőt szeretettel várok, több szép épületbe is bemegyünk.

dr. Horváth Péterné, a túra vezetője

KEN-EDI TRAVEL – UTAZZON A LEGJOBB ÁRON!
1067, Budapest, Teréz krt. 3. Tel: 278-2156, 278-2157
Nyitva: H-P 09:30-17:30

EGYNAPOS KIRÁNDULÁSOK

09.21	LÉKA VÁRA-KŐSZEG busz, idvez, ebéd	6490 Ft/fő
09.28.	PÉCS ÉS A ZSOLNAY NEGYED busz, idvez,	5490 Ft/fő
10.04	EISENSTADT-FERTŐD busz, idvez,	549 0 Ft/fő
10.04.	BAJMÓC-KÖRMÖCBÁNYA busz, idvez.,	5290 Ft/fő
10.04.	NYITRA-KISTAPOLCSÁNY busz, idvez	4990 Ft/fő
10.04	MORVAORSZÁGI KASTÉLYOK (Valtice, Lednice) busz, idvez	6990 Ft/fő
10.04.	BÉCS-LAXENBURG busz, idvez	5790 Ft/fő
10.05	ARAD-MAKÓ busz, idvez	5990 Ft/fő
10.05.	DOMICA-JÓSVAFŐ-AGGTELEK busz, idvez., ebéd	6190 Ft/fő
10.05	SÁROSPATAK-VIZSOLY busz, idvez, ebéd	7490 Ft/fő
10.11	BÉCS ÉS HÍRES TEMPLOMAI busz, idvez.	5490 Ft/fő
10.11	BETLÉR-ROZSNYÓ-KRASZNAHORKA busz, idvez, ebéd	6990 Ft/fő
10.12	ZEBEGÉNY-NAGYBÖRZSÖNY-SAHY-VÁC busz, idvez, ebéd	4490 Ft/fő
10.12	FEHÉRVÁRCSURGÓ-MÓR-MARTONVÁSÁR busz, idvez., ebéd	4990 Ft/fő
10.12	SEEGROTTE-HEILIGENKREUZ-MAYERLING busz, idvez.	5690 Ft/fő
10.18	SELMECBÁNYA-SZENTANTAL-LÉVA busz, idvez	5290 Ft/fő
10.19.	KALOCSA-HAJÓS busz, idvez, ebéd, borkóstoló svábkiívlivel	6490 Ft/fő

VÁROSLÁTOGATÁSOK

10.01-05.	ERDÉLY GYÖNGYSZEMEI 5 nap 4 éj busz, idvez, 4 éj háromsillagos 39900 Ft/fő	
	szállodában, svédasztalos reggeli, ingyenes wellness használat, kirándulások	
10.10-12.	MAGAS TÁTRA ÉS A SZEPESÉG 3 nap 2 éj busz, idvez 2 éj háromsillagos szállodában, reggeli, kirándulások	29900 Ft/fő
10.10-13.	VIDÁM OLIVASZÜRET A KRK-SZIGETEN 4 nap 3 éj – busz, idvez, 3 éj kétsillagos szállodában, svédasztalos félpanzió, vidám olivaszüret piknikkel, borkóstoló Vrbnikben házi sonkával, sajttal, Krk városlátogatás	49900 Ft/fő

10.02-05.	SALZBURG-MÜNCHEN-MELK 4 nap 3 éj busz, idvez, 3 éj háromcsillagos tipikusan osztrák vendégfogadóban, reggeli, kirándulások	49900 Ft/fő
10.23-25.	ZAKOPANE-WIELICZKA-KRAKKÓ-LÓCSE 3 nap 2 éj busz, idvez., 2 éj háromcsillagos zakopanei szállodában, reggeli, kirándulások	29900 Ft/fő
10.23-26.	SZLOVÉNIA KINCSEI 3 nap 2 éj busz, idvez, kirándulások, 2 éj háromcsillagos szállodában svédasztalos félpanzióval	54900 Ft/fő
10.23-26.	PRÁGA-KARLOVY VARY-CESKY KRUMLOV 4 nap 3 éj busz, idvez 3 éj háromcsillagos szállodában, reggelivel, Becherovka Múzeum belépővel	39900 Ft/fő
VIDÁM ZENÉS PROGRAMOK DUNABOGDÁNYBAN		
11.15., 11.16.	MÁRTON NAPI LIBANAP busz, idvez., rövid Ft/fő	6490
	esztergomi városnézés, háromfogásos libaebéd, vidám műsor, élőzene, táncolási lehetőség	
11.29.	ANDRÁS NAPI DISZÓTOROS busz, idvez., rövid Ft/fő	6290
	esztergomi városnézés, háromfogásos disznótoros ebéd, vidám műsor, élőzene, táncolási lehetőség	
12.31.	BÚÉK 2015! KEN-EDI SZILVESZTER busz, üdvözlő koktél, háromfogásos Ft/fő	15900
	szilveszteri vacsora, bor, ásványvíz, kávé, éjfél pezsgő, éjfél virsli, pogácsa, vidám szilveszteri kabaréműsor, színvonalas élőzene, táncolási lehetőség	

UTAZZON A LEGJOBB ÁRON – SZERETETTEL VÁRJUK!
KEN-EDI TRAVEL – Bp. 1067, Teréz krt. 3. 278-2156, 278-2157 www.keneditravel.hu

A programváltozás jogát partnereink és egyesületünk is fenntartja!

Telefon, fax: 321-1696

OTP 11705008-20092737-00000000

Adószám: 19729224-1-43

e-mail: budapesti@varosvedo.hu

honlap: www.varosvedo.hu

1126 Budapest, Szoboszlai u. 2-4.

Összeállította: Somodi Anett

A kiadásért felelős: Ráday Mihály